

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗАСОБІВ У ФОРМУВАННІ СИТУАЦІЇ УСПІХУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Шіпка І. Р., Багінська О. В.

ВСТУП

У сучасній парадигмі Нової української школи дедалі виразніше простежується переорієнтація педагогіки на особистісно орієнтований підхід, що зумовлює необхідність розуміння кожного учня як унікальної індивідуальності з власними потребами, можливостями й стилем засвоєння знань. Особливої актуальності це набуває в контексті уроків фізичної культури, які є не лише засобом фізичного розвитку, а й важливою складовою формування впевненості в собі, мотивації до досягнень і переживання ситуації успіху.

Диференціація освітнього процесу, яка передбачає врахування індивідуальних особливостей школярів, дозволяє створити для кожної дитини комфортні умови навчання, адаптовані до її фізичних, психофізіологічних і психологічних характеристик. Це дає змогу не лише уникнути перевантаження або розчарування, а й сприяти розвитку віри у власні сили, підвищенню мотивації та формуванню позитивного ставлення до фізичної культури загалом. Описаний підхід забезпечує ефективну взаємодію вчителя з учнями, побудовану на повазі, підтримці та довірі, що є ключовим чинником у створенні емоційно сприятливого клімату уроку та стимулюванні прагнення до самореалізації.

В умовах НУШ реалізація диференційованого підходу постає не як додатковий метод, а як базовий принцип педагогічної діяльності, що дозволяє кожному школяреві досягти особистісного успіху – як у межах навчального процесу, так і за його межами¹.

1. Теоретичне обґрунтування понять «диференціація», «індивідуалізація», «ситуація успіху»

Диференціація та індивідуалізація у фізичному вихованні – це два взаємопов'язані, але не тотожні підходи, які спрямовані на врахування особливостей кожної дитини з метою підвищення ефективності освітнього процесу та зміцнення здоров'я учнів.

¹ Качан О. А., Кудрявець Д. С., Вольвак М. О. Методичний путівник Нової української школи: фізична культура : зб. метод. матеріалів / за заг. ред. Качана О. А. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 62 с.

Диференціація – це спосіб організації навчання, що передбачає розподіл учнів на групи за схожими характеристиками (рівень фізичної підготовленості, стан здоров'я, рівень статевого дозрівання, темп адаптації до фізичних навантажень тощо)². Вона дозволяє надавати кожній групі завдання, максимально адаптовані до їхніх можливостей. Завдяки диференційованому підходу забезпечується оптимальний руховий режим, зростає результативність занять і мобілізуються фізичні та психічні ресурси школярів³.

Індивідуалізація ж орієнтується на кожного учня окремо й передбачає врахування його унікальних особливостей – не лише фізичного розвитку, а й характеру, темпу засвоєння знань, інтересів, типу темпераменту. Індивідуалізація дозволяє будувати навчання таким чином, щоб кожна дитина відчувала себе успішною, діяла у власному темпі, засвоювала матеріал за своїм рівнем готовності й мала умови для повноцінного особистісного розвитку⁴.

Таким чином, диференціація – це структурована робота з групами, а індивідуалізація – це адресна педагогічна увага до кожного учня. Обидва підходи не є самоціллю, а засобами для розвитку індивідуальності дитини, формування в неї впевненості, мотивації та інтересу до занять фізичною культурою в умовах Нової української школи.

Ситуацію успіху можна визначити як суб'єктивний психічний стан задоволення, що виникає у дитини в результаті подолання певних труднощів – фізичних, моральних або психологічних⁵. Вона настає тоді, коли учень сам визнає досягнутий результат як успіх, незалежно від зовнішньої оцінки. На відміну від об'єктивної успішності, яка визначається ззовні за якістю виконаного завдання, ситуація успіху має глибоко особистісний характер і є результатом внутрішнього подолання бар'єрів – страху, невпевненості, невміння або минулих невдач⁶.

² Диференційований підхід до навчання на уроках фізичної культури. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100fywl-f113.doc.html>

³ Ареф'єв В., Михайлова Н., Саламаха О. Стан і перспективи диференціації занять з фізичної культури учнівської молоді. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія І5*. 2023. № 3К (162). С. 30–34. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).04](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).04).

⁴ Барановська О. Індивідуалізація та диференціація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів початкової школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 39. С. 14–23. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-14-23>.

⁵ Кобернік М. А. Створення ситуації успіху – одна з умов гуманізації процесу навчання : метод. посіб. Корсунь-Шевченківський, 2018. 37 с.

⁶ Чиженок Т. М., Коваленко Ю. О. Професійна майстерність учителя фізичної культури : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 105 с.

Ситуація успіху відіграє вирішальну роль у формуванні внутрішньої мотивації учня до навчання, саморозвитку та фізичної активності⁷. Коли дитина самостійно переживає момент подолання труднощів і досягає результату, який визнає як власний успіх, це створює позитивне емоційне підкріплення⁸. Цей досвід закріплює віру у власні сили, стимулює бажання повторити досягнення і відкриває шлях до самостійного прагнення до знань та вдосконалення. Особливо це важливо у сфері фізичної культури, де бар'єрами часто є не лише технічні складнощі, а й внутрішня невпевненість, страх або сором'язливість.

Уроки фізичної культури, побудовані з урахуванням індивідуальних можливостей кожного учня та спрямовані на створення ситуації успіху, допомагають формувати позитивне ставлення до фізичної активності як до важливої складової здорового способу життя. Такі уроки не лише сприяють покращенню фізичного стану, а й виконують виховну функцію: розвивають наполегливість, самоконтроль, відповідальність⁹. Коли успіх стає досяжним, дитина починає сприймати фізичні навантаження не як обов'язок, а як особистісну потребу та джерело радості й самоствердження.

2. Диференціація навчальних завдань як засіб створення ситуації успіху

Уроки фізичної культури, особливо в умовах Нової української школи, потребують гнучкого підходу до організації навчального процесу, який забезпечує залученість кожного учня незалежно від рівня його підготовленості. Одним із ключових механізмів для досягнення цього є диференціація навчальних завдань – методична стратегія, що дозволяє створити на уроці ситуацію успіху для кожного учня через індивідуально адаптовані умови.

Диференціація передбачає розподіл учнів на умовні групи за рівнем фізичної підготовленості, станом здоров'я, статтю, віком, темпом засвоєння матеріалу, типом нервової системи або іншими індивідуальними особливостями. Завдяки такому розподілу вчитель має змогу оптимізувати фізичне навантаження відповідно до потреб і можливостей кожного учня, уникаючи як перевантаження слабших, так

⁷ Сівак А. В. Створення ситуації успіху на уроці в початковій школі. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 2. С. 147–153.

⁸ Вовчанська В. В. Моделювання вчителем ситуації успіху на уроках фізичної культури. *Шістнадцята всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція*.

⁹ Заплішний І. І., Боровик В. В. Особливості впровадження педагогіки успіху на уроках фізичної культури в старшій школі. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2020. № 2. С. 46–52. DOI: 10.31654/2663-4902-2020-PP-46-52.

і нудьги сильніших¹⁰. В результаті кожен учень отримує реальний шанс відчувати себе успішним, адже завдання стає посильним, але водночас і викликає бажання докласти зусиль.

Практична реалізація диференціації охоплює різні організаційні форми: робота в парах (наприклад, «сильний + слабший»), малих групах, фронтальні або індивідуальні завдання. Вчитель використовує набір карток з вправами різного рівня складності, маршрутні листи, таблиці самоконтролю, створює комбіновані плани занять, де учні можуть обирати рівень складності відповідно до власних можливостей¹¹. Окрім того, диференційовані завдання можуть бути не лише фізичними, а й пізнавальними – це сприяє інтеграції міжпредметних зв'язків, розвитку критичного мислення та свідомого ставлення до фізичної культури¹².

Залежно від етапу уроку (вивчення нового матеріалу, закріплення, узагальнення, самостійна робота), добираються інтерактивні методи навчання, зокрема: колове тренування, рухливі ігри з варіативністю завдань, сюжетно-рольові елементи, змагання в мікрогрупах, робота з мультимедійними матеріалами. Це підвищує емоційність заняття, зменшує страх помилки, а отже – стимулює мотивацію до участі в уроці навіть серед учнів із низьким рівнем активності.

Оцінювання в умовах диференціації також адаптується: використовуються гнучкі форми зворотного зв'язку – бальне, бонусне, за ступенем індивідуального прогресу, що дозволяє уникати порівняння між учнями і натомість підкреслювати особистісний ріст кожного¹³.

В основі такого підходу лежить глибоке знання вчителем своїх учнів: їхніх сильних і слабких сторін, медичних показників, мотиваційного фону, інтересів. Саме це дозволяє не лише раціонально розподілити фізичне навантаження, а й створити емоційно безпечне середовище, в якому кожна дитина відчуває свою значущість, підтримку з боку педагога і класного колективу.

Таким чином, диференціація навчальних завдань є не просто технікою розподілу вправ – це цілісна педагогічна система, яка

¹⁰ Зінченко Н., Дмитренко С. Індивідуальний, диференційований підхід до учнів на уроках фізичної культури. *Здоров'я та фізична культура*. 2018. № 12.

¹¹ Диференційований підхід до навчання на уроках фізичної культури. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100fywl-f113.doc.html>

¹² Ареф'єв В., Михайлова Н., Саламаха О. Стан і перспективи диференціації занять з фізичної культури учнівської молоді. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. № 3К (162). С. 30–34. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).04](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).04).

¹³ Диференційований підхід до навчання на уроках фізичної культури. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100fywl-f113.doc.html>

забезпечує формування внутрішньої мотивації до занять фізичною культурою, сприяє зростанню самооцінки учнів, розвитку їхньої впевненості в собі та підвищенню загального рівня фізичної активності. Саме через таку організацію процесу кожен учень отримує можливість пережити власну ситуацію успіху – і це стає рушієм його подальшого розвитку.

3. Створення позитивного емоційного клімату як умова для ситуації успіху

Однією з найважливіших ролей учителя фізичної культури в умовах Нової української школи є формування позитивного емоційного клімату на уроці, що є невід'ємною передумовою для створення ситуації успіху¹⁴. В атмосфері довіри, взаємоповаги та емоційного комфорту дитина відкривається до навчання, стає більш активною, впевненою у собі, проявляє інтерес до предмета та охоче долає труднощі¹⁵. Саме в таких умовах відбувається внутрішнє переживання учнем успіху, коли навіть незначне досягнення набуває великого особистісного значення.

Учитель виступає фасилітатором емоційної безпеки: він створює атмосферу, у якій кожна дитина відчуває себе прийнятою, цінною та здатною на результат. Для цього педагог використовує індивідуальний підхід, враховуючи тип темпераменту, рівень фізичного розвитку, психологічні особливості та попередній досвід учня. Позитивний клімат формується через усмішку, доброзичливе слово, вміння підтримати та заспокоїти, обрати вдалу інтонацію або жарт, що знімає напругу. Увага до настрою дитини, її переживань і тривоги – це прояв педагогічної чуйності, без якої неможливо говорити про ситуацію успіху¹⁶.

Також важливим чинником є стиль взаємодії вчителя з класом. Ефективний учитель створює діалогічне середовище: вислуховує учнів, приймає їхні думки, не засуджує за помилки, а навпаки – допомагає їх подолати. Він вибудовує взаємини партнерства, що базуються на рівноправності, повазі та довірі. У такому середовищі дитина не боїться запитати, висловити власну думку, проявити ініціативу або зізнатися в

¹⁴ Організація роботи та методика проведення уроків фізичної культури з дітьми, віднесеними до спеціальної медичної групи. *Всеосвіта*.

¹⁵ Боляк А. А., Коломоєць Г. А., Ребрина А. А., Боляк Н. Л. Нова українська школа: методика навчання фізичної культури у 1–4 класах закл. заг. сер. освіти : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 160 с.

¹⁶ Чиженко Т. М., Коваленко Ю. О. Професійна майстерність учителя фізичної культури : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 105 с.

труднощах – а отже, має змогу прожити досвід успіху як наслідок подолання власних бар'єрів. Не менш важливою є емоційна насиченість самого уроку. Учитель використовує різноманітні форми і методи: ігрові та змагальні елементи, музичний супровід, елементи сюжету або театралізації – усе це підвищує інтерес і мотивацію. Водночас важливо уникати емоційної одноманітності, яка швидко призводить до втрати уваги й пасивності. Натомість емоційна варіативність уроку – плавне чергування напруження і розслаблення, динамічних і спокійних моментів – підтримує стійку зацікавленість і залученість учнів¹⁷.

Значну роль відіграє також емоційна стабільність самого педагога. Учитель, який демонструє врівноваженість, оптимізм, внутрішню зібраність і позитивний настрій, стає для учнів прикладом для наслідування¹⁸. Він не зривається, не виявляє агресії, не соромить дітей публічно, а навпаки – формує доброзичливе середовище, де помилка – це крок до вдосконалення, а не привід для покарання.

Позитивний емоційний клімат також підтримується справедливою і прозорою системою оцінювання, яка враховує індивідуальний прогрес учня, а не лише абсолютний результат. Дитина, яка бачить, що її старання цінуються, навіть якщо поки що вона не досягла найвищого результату, відчуває задоволення від процесу, а не лише від перемоги. Це, у свою чергу, зміцнює внутрішню мотивацію й бажання розвиватися.

В умовах особистісно орієнтованого підходу до фізичного виховання стратегія похвали й оцінювання повинна бути гнучкою, мотиваційною та спрямованою не лише на фіксацію результату, а насамперед – на підтримку внутрішнього зростання дитини. У центрі такої системи стоїть визнання особистих досягнень учня, тобто оцінювання не «кращого серед усіх», а «кращого в самому собі» – порівняння результатів дитини з її власним попереднім рівнем¹⁹.

Оцінювання із урахуванням особистого прогресу дозволяє сформувати внутрішню мотивацію, адже кожен учень, незалежно від стартових можливостей, отримує можливість бачити себе успішним. Особливо це важливо для тих, хто не демонструє високих результатів у стандартному порівнянні з однолітками, але докладає значних зусиль, наполегливо працює над собою й досягає власного зростання.

¹⁷ Зінченко Н., Дмитренко С. Індивідуальний, диференційований підхід до учнів на уроках фізичної культури. *Здоров'я та фізична культура*. 2018. № 12.

¹⁸ Боляк А. А., Коломосць Г. А., Ребрина А. А., Боляк Н. Л. Нова українська школа: методика навчання фізичної культури у 1–4 класах закл. заг. сер. освіти : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 160 с.

¹⁹ Зінченко Н., Дмитренко С. Індивідуальний, диференційований підхід до учнів на уроках фізичної культури. *Здоров'я та фізична культура*. 2018. № 12.

Система похвали має ґрунтуватися на конкретності та ширості. Формулювання на кшталт: «Молодець!» – неефективне без контексту. Натомість: «Ти виконав цю вправу краще, ніж учора – твоя стійка вже тримається довше на 5 секунд!» – формує позитивну самооцінку й усвідомлення прогресу²⁰.

Індивідуалізація похвали – ще один важливий фактор. Різні діти реагують на похвалу по-різному: хтось прагне відкритого визнання перед класом, інші – потребують делікатної індивідуальної підтримки.

Варто знати, яка форма мотивації підходить кожному учню:

- вербальна похвала (вголос або пошепки),
- невербальна підтримка (жест, посмішка, кивок),
- оцінка з використанням мотиваційних знаків (наклейки, бонусні бали, жетони),
- емоційна підтримка через доручення (учень, який зробив прогрес, стає помічником учителя, демонструє вправу іншим)²¹.

Окрему увагу варто приділити самооцінюванню. Це одна із найефективніших стратегій, яка допомагає учням усвідомлювати свій власний шлях, відповідати за процес, а не лише за результат. Учитель може запровадити щоденники спостережень, особисті картки прогресу, кольорові шкали досягнень, де учень позначає рівень виконання завдання і власні відчуття щодо нього, що сприяє формуванню рефлексії, навичок самоспостереження й самокорекції. Не менш ефективною є поетапна система оцінювання, яка розбиває складне завдання на декілька етапів – так дитина не лише бачить кінцеву мету, а й отримує похвалу на кожному з етапів. Наприклад, опанування стрибка через снаряд оцінюється не лише за фінальне виконання, а й за правильну постановку рук, ноги, збереження рівноваги тощо. І нарешті, стратегія оцінювання з урахуванням особистого зростання потребує системності й прозорості. Учень має розуміти, за що він отримав ту чи іншу оцінку, яким був прогрес і чого ще бракує до наступного етапу. Тут варто впроваджувати індивідуальні цілі, які ставляться спільно з учнем і періодично переглядаються. Це вчить дитину планувати, аналізувати свої дії й радіти досягненням – навіть маленьким, але власним²².

²⁰ Качан О. А., Кудрявець Д. С., Вольвак М. О. Методичний путівник Нової української школи: фізична культура : зб. метод. матеріалів / за заг. ред. Качана О. А. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 62 с.

²¹ Барановська О. Індивідуалізація та диференціація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів початкової школи. Проблеми сучасного підручника. 2022. № 39. С. 14–23. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-14-23>.

²² Зінченко Н., Дмитренко С. Індивідуальний, диференційований підхід до учнів на уроках фізичної культури. *Здоров'я та фізична культура*. 2018. № 12.

В результаті така стратегія не лише підтримує фізичний розвиток, а й формує ключові компетентності: саморефлексію, відповідальність, самоповагу й мотивацію до постійного вдосконалення.

4. Практична реалізація індивідуального підходу в умовах НУШ

Як вже зазначалось вище, практична реалізація індивідуального підходу в умовах Нової української школи передбачає глибоке розуміння особистості кожного учня та створення таких умов навчання, у яких він відчуває себе комфортно, впевнено та мотивовано до досягнення результатів. Одним із найефективніших шляхів реалізації цього підходу є включення диференційованих вправ у структуру уроку, що дозволяє кожному учневі досягти особистого успіху відповідно до власного рівня підготовки, інтересів, темпу засвоєння матеріалу та психофізіологічних особливостей.

На практиці урок із диференційованими вправами починається з чіткого формулювання мети, де вчитель має визначити не лише загальні очікувані результати, а й результати для кожної групи учнів: з низьким, середнім і високим рівнем підготовки. Наприклад, під час виконання вправи на розвиток витривалості одна група учнів виконує вправу в базовому темпі, друга – з ускладненням (додаються додаткові рухи або тривалість), а третя – із полегшенням (менша кількість повторів або спрощена техніка)²³.

Обов'язковим елементом такого підходу є діагностика – початкова та поточна. Вчитель повинен володіти інформацією про фізичний, психоемоційний стан учнів, рівень засвоєння матеріалу, тип темпераменту, медичні обмеження. Це здійснюється шляхом спостереження, тестування, ведення індивідуальних карток фізичного розвитку, співпраці з батьками, медичним персоналом, а також через щоденну комунікацію з дітьми.

Важливо також враховувати темп засвоєння матеріалу: одні учні швидко сприймають нову інформацію, іншим потрібно більше часу. Тому вчитель планує завдання з варіативністю: у вправи включаються додаткові опції, завдання на вибір, інструкції різної складності. Наприклад, під час розучування гімнастичної вправи учні можуть самостійно обрати рівень складності або форму виконання: з опорою, без опори, з допомогою партнера тощо²⁴.

Ефективним прийомом є організація роботи в парах або малих групах за принципом взаємодоповнення – коли учні з різними рівнями підготовки підтримують одне одного, а сильніші мотивуються

²³ Зінченко Н., Дмитренко С. Індивідуальний, диференційований підхід до учнів на уроках фізичної культури. *Здоров'я та фізична культура*. 2018. № 12.

²⁴ Диференційований підхід до навчання на уроках фізичної культури. *Всеосвіта*.

відповідальністю за партнера. Такий формат активізує комунікацію, співпрацю та створює доброзичливу атмосферу, в якій формується ситуація успіху. Позитивний емоційний фон підтримується і завдяки гнучкому оцінюванню, яке фокусується не лише на результаті, а й на зусиллях, прогресі, старанності. Застосовуються такі способи, як накопичувальні бали, бонуси за активність, символічні нагороди, коментарі вчителя в усній чи письмовій формі.

Для зручності організації вчитель може використовувати візуальні засоби: картки з інструкціями, таблиці для самоконтролю, завдання з QR-кодами на відеопояснення, рухливі станції з різними завданнями. Структура уроку може включати фіксовані етапи, коли кожна група переходить до наступного рівня складності за сигналом учителя або після завершення конкретного обсягу вправ. Описаний формат знижує хаотичність, створює порядок і забезпечує цілеспрямованість кожного етапу. Крім того, диференційовані вправи дають змогу уникати перевантаження дітей із меншою підготовкою, підтримувати високий інтерес у сильніших учнів, забезпечувати постійне зростання впевненості, внутрішньої мотивації та самоповаги. Наприклад, навіть якщо учень не може виконати складну комбінацію вправи, він має змогу отримати позитивну оцінку за полегшену версію, при цьому не залишаючись осторонь навчального процесу.

Співпраця з батьками, лікарем та шкільною командою підтримки є необхідною умовою ефективної реалізації індивідуального підходу на уроках фізичної культури в умовах НУШ.

Насамперед важливою є налагоджена комунікація з батьками. Вчитель має регулярно інформувати їх про успіхи, труднощі, фізичний стан та динаміку розвитку їхньої дитини. Під час індивідуальних бесід, зборів або через електронні щоденники батьки можуть дізнатися про рекомендації щодо фізичної активності вдома, участі у спортивних заходах, необхідності додаткових занять чи обмежень. Особливо важливо обговорювати психологічний стан дитини: вчитель може звернути увагу на знижену мотивацію, страхи або труднощі в колективі, а батьки – доповнити картину власними спостереженнями. Така взаємодія формує єдиний освітньо-виховний простір, де педагог і родина працюють на спільний результат – всебічний розвиток дитини. Не менш важливою є співпраця з медичним працівником школи. Лікар забезпечує інформацію про стан здоров'я кожного учня, належність до основної, підготовчої або спеціальної медичної групи. Завдяки цій інформації вчитель фізкультури може адекватно дозувати навантаження, добирати відповідні вправи, уникати ризиків перенапруження чи травмування. Бажаною є участь лікаря у фізкультурно-оздоровчих заходах, перевірка умов безпеки на уроках, а

також надання консультацій учителям щодо допустимих фізичних навантажень для учнів із хронічними або тимчасовими порушеннями здоров'я²⁵.

Особливу роль у системі підтримки відіграє команда психолого-педагогічного супроводу школи – психолог, соціальний педагог, за потреби логопед або інші фахівці. Вони допомагають виявити психологічні бар'єри, знижений емоційний фон, страхи перед публічністю чи невдачами, з якими часто стикаються діти під час занять фізкультурою. На основі спільної діагностики можна розробити індивідуальний маршрут розвитку для дитини, яка потребує особливої педагогічної уваги. Наприклад, для сором'язливого або тривожного учня можна зменшити вимоги щодо публічних виступів, посилити позитивне підкріплення, підібрати завдання, які допоможуть пережити ситуацію успіху навіть на найпростішому рівні.

ВИСНОВКИ

У сучасному освітньому просторі, зокрема в умовах реалізації концепції НУШ, формування ситуації успіху на уроках фізичної культури набуває стратегічного значення. Це – не лише засіб підвищення мотивації школярів до рухової активності, а й потужний інструмент розвитку особистості, формування стійкої самооцінки, внутрішньої мотивації та бажання досягати поставлених цілей.

Запорукою створення ситуації успіху є впровадження індивідуалізованого й диференційованого підходу до організації навчального процесу. Диференціація навчальних завдань дозволяє враховувати фізичні можливості, рівень підготовки, психологічні особливості та потреби кожного учня. Успішне застосування цього підходу забезпечує баланс між доступністю та складністю, стимулюючи руховий, емоційний і пізнавальний розвиток школярів. Індивідуальний підхід, як система педагогічної взаємодії, сприяє глибшому розумінню учня як особистості, враховує не лише його фізичні, а й психоемоційні особливості, темперамент, інтереси та внутрішній потенціал, що створює передумови для особистісно орієнтованого навчання, де кожен учень відчуває себе важливим, цінним і здатним досягти результату.

Створення позитивного емоційного клімату на уроці – ще один ключовий чинник. Учитель, як емоційний лідер і наставник, відіграє вирішальну роль у побудові довірливих взаємин, вмінні підтримати,

²⁵ Чиженок Т. М., Коваленко Ю. О. Професійна майстерність учителя фізичної культури : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 105 с.

заохотити, вселити віру в сили дитини. Таке середовище знижує страх помилки, підвищує рівень комунікації й сприяє формуванню здорової атмосфери змагання без тиску й осуду. Велике значення має також стратегія оцінювання, заснована на визнанні особистого прогресу учня, а не лише порівнянні з іншими. Похвала, яка акцентує увагу на індивідуальному зростанні, а не на абсолютному результаті, мотивує до самовдосконалення та формує в учнів позитивне ставлення до фізичної активності як до джерела радості та самореалізації.

Окремо варто підкреслити важливість міждисциплінарної співпраці – з батьками, лікарем, психологом, командою психолого-педагогічного супроводу – яка дозволяє забезпечити цілісний, гармонійний розвиток дитини, підтримати її емоційний та фізичний стан, своєчасно відреагувати на індивідуальні потреби й бар'єри.

Отже, формування ситуації успіху на уроках фізичної культури – це не випадковість, а результат системної, цілеспрямованої, педагогічно обґрунтованої діяльності вчителя, що спирається на принципи особистісного підходу, гуманізму та професійної емпатії. Реалізація цих підходів забезпечує не лише високий рівень залученості школярів у фізичну активність, а й сприяє формуванню в них стійкого інтересу до здорового способу життя, відповідального ставлення до власного тіла і душі.

АНОТАЦІЯ

У статті здійснено всебічне дослідження одного з ключових напрямів реалізації Концепції Нової української школи – формування ситуації успіху на уроках фізичної культури засобами індивідуалізованого та диференційованого підходів. Розкрито сутність поняття «ситуація успіху» як важливого чинника емоційного комфорту, самоактуалізації та внутрішньої мотивації до навчання. Особлива увага приділяється розумінню того, що успіх на уроці фізичної культури має бути не лише об'єктивно оціненим педагогом, а й суб'єктивно пережитим самим учнем – як подолання труднощів і впевнене наближення до власного розвитку.

Авторки аналізують педагогічні, психологічні та методичні умови, за яких можлива ефективна реалізація індивідуального підходу, враховуючи різнорівневу підготовленість школярів, їхні темпераментні особливості, рівень психофізіологічного розвитку, мотивацію, інтерес до предмета та соціально-емоційні потреби. Значне місце відведено диференціації навчальних завдань як практичному засобу створення навчальних ситуацій, що відповідають зонам найближчого розвитку дитини та сприяють її поступовому просуванню до нових досягнень.

У роботі наведено практичні стратегії організації уроків фізичної культури із включенням вправ різного рівня складності, завдань із варіативною подачею, інноваційних методів подачі матеріалу (використання мультимедійних засобів, сюжетних ігор, колового тренування, інтерактивних завдань тощо), які дозволяють забезпечити активну включеність усіх учнів незалежно від стартового рівня фізичної підготовки.

Також розглянуто важливість позитивного емоційного клімату в класі, конструктивної комунікації між учителем та учнями, використання педагогічної підтримки та оцінювання з урахуванням особистих досягнень. Підкреслюється роль співпраці з батьками, медичними працівниками, командою психолого-педагогічного супроводу як умов забезпечення індивідуального підходу до кожної дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ареф'єв В., Михайлова Н., Саламаха О. Стан і перспективи диференціації занять з фізичної культури учнівської молоді. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. № 3К (162). С. 30–34. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K\(162\).04](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.3K(162).04).

2. Барановська О. Індивідуалізація та диференціація навчання як засіб компенсації освітніх втрат учнів початкової школи. *Проблеми сучасного підручника*. 2022. № 39. С. 14–23. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-29-14-23>.

3. Боляк А. А., Коломосьць Г. А., Ребрина А. А., Боляк Н. Л. Нова українська школа: методика навчання фізичної культури у 1–4 класах закл. заг. сер. освіти : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 160 с.

4. Вовчанська В. В. Моделювання вчителем ситуації успіху на уроках фізичної культури. *Шістнадцята всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція*. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/46-shistnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/328-modelyuvannya-vchitelem-situatsiji-uspikhu-na-urokakh-fizichnoji-kulturi>

5. Диференційований підхід до навчання на уроках фізичної культури. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/0100fyw1-f113.doc.html>

6. Заплішний І. І., Боровик В. В. Особливості впровадження педагогіки успіху на уроках фізичної культури в старшій школі. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2020. № 2. С. 46–52. DOI: 10.31654/2663-4902-2020-PP-46-52.

7. Зінченко Н., Дмитренко С. Індивідуальний, диференційований підхід до учнів на уроках фізичної культури. *Здоров'я та фізична культура*. 2018. № 12. URL: <https://osvitaua.com/2019/01/67883/>

8. Качан О. А., Кудрявець Д. С., Вольвак М. О. Методичний путівник Нової української школи: фізична культура : зб. метод. матеріалів / за заг. ред. Качана О. А. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 62 с.

9. Кобернік М. А. Створення ситуації успіху – одна з умов гуманізації процесу навчання : метод. посіб. Корсунь-Шевченківський, 2018. 37 с.

10. Організація роботи та методика проведення уроків фізичної культури з дітьми, віднесеними до спеціальної медичної групи. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/orhanizatsiia-roboty-ta-metodyka-provedennia-urokiv-fizychnoi-kultury-z-ditmy-vidnesenymy-do-spetsialnoi-medychnoi-hrupy-732770.html>

11. Сівак А. В. Створення ситуації успіху на уроці в початковій школі. *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 2. С. 147–153.

12. Чиженок Т. М., Коваленко Ю. О. Професійна майстерність учителя фізичної культури : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 014 «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Фізична культура)». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 105 с.

Information about the authors:

Shipka Iryna Rostyslavivna,

Lecturer at the Department of Sports
National University "Chernihiv Collegium"
named after T. H. Shevchenko
53, Hetman Polubotka str., Chernihiv, Ukraine

Bahinska Olha Volodymyrivna,

Professor, Head of the Department of Sports
National University 'Chernihiv Collegium' named after T. G. Shevchenko
53, Hetman Polubotka str., Chernihiv, Ukraine